

تحلیلی بر نهمین دور [حراج تهران در هشتم تیرماه 97

21 تیر 1397

میزان فروش دور [نهم حراج تهران با رقم 31 میلیارد و 378 میلیون تومان و رشدی 30 درصدی توانسته است در برهه‌ای که کشور اوضاع اقتصادی آشفته‌ای داشت خود را تثبیت کند و فروشی بیش از هم [دوره‌های پیشین حراج را به دست آورد.

اولین دور از حراج تهران در سال 97 و نهمین دور [حراج تهران با طن‌ها و گمان‌هایی که خلاف واقع شنیده می‌شد در هشتم تیرماه و با حضور بیش از 800 نفر از مجموعه‌داران و علاقه‌مندان به هنر برگزار شد. این حراج که در راستای مقتضیات مارکت هنر شکل گرفته بود و در تلاش برای ارتقای سطح هنر ایران بوده است، اکنون با صداهای زیادی در حال نقد و بررسی است و نجوایی از اعتراض به ابهام این بازار به گوش می‌رسید. با این حال حراج تهران خواه‌ناخواه در ارتقای کیفی و کمی مارکتینگ هنر ایران بسیار موفق عمل کرده و نمی‌توان رشدی که از برگزاری 9 دور [حراج تهران، چه از لحاظ اقتصادی یا از لحاظ معنوی در بازار جهانی به دست آورده است را انکار کرد. اینکه حراج تهران در اغلب مجلات و آمارها و گزارشات فروش جهانی خاورمیانه به‌عنوان حراجی معتبر ذکر می‌شود و ارقام آن به‌عنوان سندی برای اطلاعات و رقم فروش هنر خاورمیانه در گزارشات جهانی دخیل است خود نشان از میزان تاثیر و اعتباری است که از 9 دور [برگزاری حراج تهران نشأت گرفته است.

فروش آثار حراج در طول این 9 دوره طبق جدول زیر با پیشرفتی چشم‌گیر و صعودی همراه بوده است که نشان از تثبیت بازار آن داشته است. به‌طور کلی حراج تهران در فروش دور [نهم خود با رقم 31378 میلیون تومان (31 میلیارد و 378 میلیون تومان) توانسته در برهه‌ای که کشور اوضاع اقتصادی آشفته‌ای داشت خود را تثبیت کند و فروشی بیش از هم [دوره‌های پیشین خود به دست آورد.

دور [نهم برخلاف دور [هشتم که آثار زیادی از هنرمندان جوان را در خود داشت در دور [نهمش با چینی‌های از هنرمندان پیشکسوت و آثار مستر پوشش داده شد و مانند دوره‌های پیش مشتمل بر نقاشی، نقاشیخط، چاپ، مجسمه و عکس بود.

فراوانی آثار نقاشی طبق روال گذشته بیش از سایر آثار هنری بود و همچنین در بین آثار نقاشی به جز آثار رنگ روغن که همواره در صدر است در این دوره تکنیک آبرنگ را پررنگ‌تر دیدیم که حضور دو هنرمند چون "پرواند نهایتیان" از پایه‌گذاران آبرنگ و "سمبات در کیورگیان" از نام‌داران عرصه آبرنگ برای بار نخست در نهمین دوره از حراج تهران، نشان از توجه به بخش آبرنگ در این دوره بود. از دیگر رسانه‌ها می‌توان عکس و چاپ را نام برد؛ تنها عکس این حراج با عنوان "گاو گریان" از عباس کیارستمی بود که با قیمت 220 میلیون تومان چکش خورد؛ همچنین تنها اثر چاپی این دوره نقاشی‌خطی چاپی از زنده‌یاد حسین زنده‌رودی بود که 300 میلیون تومان فروخته شد.

با نگاهی کلی بر ترکیب‌بندی هنرمندان این حراج می‌توان دریافت که این حراج از نظر ترکیب‌بندی هنرمندان قرابت نزدیکی با دوره‌های هفتم، پنجم و چهارم داشته است که با هر سه حراج (هفتم، پنجم و چهارم)، 56 اثر از هنرمندانی مشترک ارائه شده بود. اما در این حراج هنرمندانی نیز حضور داشتند که برای بار اول آثاری از آنها در حراج تهران دیده می‌شد، هنرمندانی چون پرواند نهایتیان هنرمند ارمنی‌تبار و از پایه‌گذاران آبرنگ ایران، آبرنگی فوق‌العاده از معیرالممالک دوستعلی نقاش دور [فاجار، نقاشی آبرنگی از سمبات در کیورگیان، محمود زنگنه و عباس کاتوزیان از هنرمندان نسل دوم مکتب کمال‌الملک، همگی برای نخستین بار در حراج دیده می‌شدند.

اما از آنجاکه آثاری که در حراج تهران چکش می‌خورند بعضاً در حراج‌های کریستیز دبی یافت می‌شوند، در این دوره نیز هفت اثر حراج در سال‌های پیشین خان [کریستیز دبی حضور داشته‌اند. در این بین می‌توان اثر رضا مافی را نام برد که در اکتبر 2008 در حراج کریستیز دبی چکش خورده بود که اکنون با قیمت یک میلیارد و 100 میلیون تومان به فروش رسید. همچنین دو اثر حسین کاظمی را بایست نام برد که با قیمت‌های 380 و 300 میلیون تومان به فروش رسید و هر دوی این آثار در حراج سال‌های 2010 و 2016 حراج کریستیز دبی ارائه شده بود همچنین آثاری از ناصر عصار و محمد احصایی در مارس 2016، پرویز تاولی در اکتبر 2016، محسن وزیری مقدم در اکتبر 2009 در حراج کریستیز دبی ارائه شده بود.

از آثار دیگر می‌توان نقاشی رنگ روغن منوچهر یکتایی را نام برد که به قیمت 480 میلیون تومان به فروش رسید و در دسامبر 2016 در حراج وینزور انگلیس به فروش رسیده بود همچنین اثر دیگر ایشان در سال 2017 در حراج ساتنیز لندن چکش خورده بود که به قیمت 800 میلیون تومان فروخته شد، اثر رنگ روغن ابوالقاسم سعیدی در اکتبر 2016 در حراج کلارنس کالیفرنیا ارائه شده بود.

آثاری که برای بار دوم در حراج تهران حضور داشتند هفت اثر از هنرمندانی چون سیراک ملکونیان، عباس کیارستمی، ابوالقاسم سعیدی، مسعود عربشاهی، محمد غفاری، حسین زرین قلم و مهدی ویشکایی بودند. این آثار که برای بار دوم در حراج حضور داشتند همگی با رشدهایی شگفت‌انگیز روبرو شدند.

اثر سیراک ملکونیان که سال 1391 در اولین دور [حراج تهران به قیمت 40 میلیون تومان چکش خورده بود اکنون در حراج نهم با 13 برابر قیمت و با رشد شگفت‌انگیز 1275 درصدی به فروش رفت. اثر بعدی گاو گریان عباس کیارستمی است که با نرخ رشدی 214 درصدی، در دور دوم 70 میلیون تومان به فروش رسیده بود، به قیمت 220 میلیون تومان بیش از سه برابر قیمت دور [اول خود چکش خورد. آثار دیگری چون اثر حسین زرین قلم که در چهارمین دوره 260 میلیون تومان چکش خورده بود در حراج نهم با 420 میلیون تومان چکش خورد که 62 درصد نسبت به اولین دور [خود رشد داشته است. آثار دیگری چون اثر مهدی ویشکایی، کمال‌الملک، مسعود عربشاهی و ابوالقاسم سعیدی هر کدام با رشدی مثبت در نهمین دور [حراج چکش خوردند.

اما پیشتر ذکر کردیم آثار این دوره از حراج همچون دیگر دوره‌های حراج کلاسیک و مدرن قبلی فراوانی‌ای برابر با 80 اثر داشت که پیش از شروع حراج دو اثر از این مجموع حذف شد، دو نقاشی که متعلق به علی‌اکبر صادقی و بهجت صدر بود. از بین تعداد آثار راه یافته در حراج این دوره طبق روال گذشته بیشترین حجم از تعداد اثر را نقاشان برعهده داشتند و تعداد آثار نقاشی 59 اثر بود و باقی آثار به ترتیب فراوانی، 10 اثر نقاشی‌خط و 8 مجسمه بود.

تنها عکس این دوره نیز اثری سه لته‌ای با عنوان "گاو گریان" از عباس کیارستمی بود که به گفته [نویسندگان کانالوگ حراج تهران یکی از جسورانه‌ترین آثار عکاسی کیارستمی بوده است که بنا به گفته [خود او در تقابل کنایه‌دار با تصویر "گاو خندان" از

برند معروف لینیات فرانسوی کار شده است.

برخلاف بسیاری از عکس‌های کیارستمی که عناصر تصویری در برف سفید غوطه‌ورند، در این تابلو تن‌های خاکستری و تیره بر سفیدی غلبه دارند و به همین جهت فضایی اندوهگین را شکل می‌دهند که گاوی در آن می‌گیرد و با قرار دادن سر او در لث وسط و فوکوس کردن بر آن، بر مفهوم گاو تأکیدی دوچندان شده است. چشمان گاو با نگاهی خیره در نقاط طلایی کادر واقع شده و حسی ملتسمانه را به مخاطب منتقل می‌کند. انتخاب این حیوان با توجه به انگاره‌های اسطوره‌ای در پیشینه فرهنگی بشر، نشان از ذهن تیزبین و خلاق کیارستمی دارد. در این مفهوم نو، گاو برای ابراز هویت به هیچ رنگی وابسته نیست، هیچ چیز منفعت‌داری را وعده نمی‌دهد و در رقابت با هیچ چیز نیست؛ در این میان تنها چیزی که قطعی است، گاوی است که حاضر است، آن‌جاست و منتظر لحظه‌ای که دیده شود.

اما باز [ ] سنی هنرمندان این دوره از سال 1227 تا 1330 بود و 35 هنرمند از بین 58 هنرمند در قید حیات نبودند. در این حراج از بین 58 هنرمندی که 80 اثر ارائه داده بودند، برخلاف دور [ ] پیش که هنرمندان جوان بیشتری را دربرداشت، میانگین سنی هنرمندان این دوره 88 سال بود که بر همین اساس قدمت آثار این نمایشگاه نیز کمی بیشتر و ناب‌تر از دور [ ] پیشین خودش بود. همچنین بر طبق آمار سهم فروش آثار نقاشی میزانی برابر با 68 درصد از فروش کل بود و پس از نقاشی رشت [ ] نقاشی 19 درصد و سپس مجسمه‌سازان و حجم‌کاران 12 درصد از حجم فروش کل را به خود اختصاص دادند. همچنین نرخ رشد در رشت [ ] حجم بیشتر از رسانه‌ها و رشته‌های دیگر بود که به طور مجموع 40 درصد به نسبت تخمین قیمت اولیه [ ] کارشناسان حراج رشد داشت. پس از رشت [ ] مجسمه، رشت [ ] نقاشی با 30 درصد افزایش نرخ رشد دومین رسانه‌ای بود که خارج از انتظار کارشناسان فروخته شدند. در مورد آثار نقاشی نیز به طور مجموع هر 59 اثر 17.5 میلیارد تومان تخمین زده شده بود که در نهایت با رشدی 18 درصدی 21.5 میلیارد تومان چکش خوردند. فروش کلی شاخه‌های هنری را به طور دقیق‌تر از نمودار زیر ببینید.

اما در بین 78 اثر موجود 71 اثر نرخ رشدی مثبت داشتند و 30 اثر در این بین با نرخ رشدی بیش از 50 درصد به این حراج رونق دوچندان بخشیدند. لیست هنرمندانی که آثارشان رشدی 1/5 برابری داشته‌اند را در نمودار زیر ببینید:

حجم بالای آثاری که نرخ رشد مثبت داشته‌اند با نگاهی اجمالی به نمودار زیر قابل مشاهده است، تنها 5 اثر پایین‌تر از قیمت اولیه، 5 اثر با رشد صفر درصدی و مابقی آثار (68 اثر) با رشدی مثبت که از بین آنها 5 اثر نرخ رشدی روی 100 درصدی، 25 اثر با رشدی بالای پنجاه درصد و 36 اثر نیز تا پنجاه درصد رشد مثبت داشتند.

با دنبال کردن خط طوسی رنگ در نمودار زیر می‌توانید اسامی هنرمندانی و جایگاه تقریبی رشد آثارشان را مشاهده کنید، قرار گرفتن نمودار طوسی رنگ به طور مجموع بر روی نمودارهای کمینه و بیشینه عملکرد موفق حراج در این دور را گویاست:

اما بیشترین درصد رشد مربوط به نستعلیق و نقاشی خط " یا علی مدد یا مولای درویشان" زرین قلم بود که برای بار دوم در حراج تهران فروخته شد و با رشدی 425 درصدی بی‌سابقه و خارج از انتظاری که در حراج تهران تا به حال رخ نداده بود و با قیمتی بیش از 5 برابر قیمت اولیه فروخته شد. نقاشی خطی که با عناصر تزئینی با گل و برگ و غنچه تزئین شده بود و با محتوایی مذهبی و شیعی نقوش تزئینی و اسلیمی‌ها را از اطراف خطوط به داخل آنها منتقل شده بود. حسن زرین قلم که از الهام‌دهندگان نقاشی خط است، علاوه بر تسلط بر انواع خطوط، به هفت قلم و کتابت طغراهای تزئینی نیز تسلط داشت و خطوط را با هم ترکیب می‌کرد و در درونشان تصاویر مذهبی می‌کشید.

پس از اثر زرین قلم دومین اثر با بیشترین رشد نقاشی محمود زنگنه بود که بیش از سه برابر قیمت و با رشدی برابر با 233 درصد دومین نرخ رشد را داشت.

در جدول زیر 5 اثر برتر که بیشترین نرخ رشد را داشته‌اند، مشاهده می‌کنید، هر پنج اثر حداقل به قیمتی بیش از دو برابر

برآورد اولیه خود فروخته شدند.

اما باید ذکر کرد از میان 78 اثر هنری نهمین حراج تهران، 30 اثر رشدی یک‌ونیم برابری داشتند، نیمی از آثار بیش از مینیمم برآورد اولیه چکش خوردند و نزدیک به 38 درصد آثار (29 اثر) با قیمتی بیشتر از ماکزیمم برآورد اولیه چکش خوردند و تنها 5 اثر (چیزی حدود 7 درصد آثار) با قیمتی کمتر از انتظار کارشناسان حراج فروخته شدند.

اما اگر نگاهی دیگر به ارقام فروش بیندازیم، خواهیم دید به‌طورکلی 63 اثر از 78 اثر موجود روی 100 میلیون تومان چکش خوردند و فروش پنج اثر بالای یک‌میلیارد تومان و چکش خوردن در مجموع 63 اثر بالای 100 میلیون تومان، دستاوردی جدید از حراج تهران بوده است.

اما ده اثر برتر این دوره، نیمی از فروش کل حراج را به خود اختصاص دادند و در مجموع با رقم 15 میلیارد و 650 میلیون تومان چکش خوردند. در جدول ذیل، 10 اثر که به بالاترین رقم چکش خورده در حراج رسیده‌اند و نسبت آن‌ها با مینیمم و ماکزیمم برآورد اولیه مورد توجه قرار گرفته است.

از بین این ده هنرمند 8 تن آنها در هر نه دور [حراج آثارشان جزو ده اثر گرانبه‌ترین بودند، بیشترین رشد بین ده اثر برتر نهمین دور [حراج به دو اثر منیر فرمانفرمایان و فریده لاشایی بود. اما در میان ده صدرنشین جدول، بیشترین میزان افزایش قیمت و نرخ رشد متعلق منیر فرمانفرمایان و فریده لاشایی بود که هر دو اثر با قیمت 750 میلیون تومان و نزدیک به دوبرابر قیمت اولیه چکش خوردند. اثر منیر فرمانفرمایان نیز جزو مجموع [گوی‌های آینه‌کاری او بود که در نمایشگاه‌های انفرادی‌اش در سال‌های پیش از انقلاب در آمریکا نمایش داده بود. اثر دیگر که جزو کمال‌یافته‌ترین آثار لاشایی نام برده شده است، در فضایی کنشیده شده که جنگ هشت سال [ایران و عراق تازه پایان‌یافته و در این نقاشی استثنایی برخلاف آثار دیگر لاشایی، درختان، گل‌ها، آسمان آبی و نورهای گسترده در آن دیده نمی‌شود و درختان و گل‌ها در کشاکش توفان و رعد و برق قرار گرفته‌اند.

در سمتی از تابلوی او هجوم ضربه قلم‌های پیش‌رونده تیره از سمت چپ تابلو، فضایی ملتهب و تاریک را می‌سازند. باین وجود گل‌های آبی و سفید کم‌کم راه خود را به سوی نور و روشنایی باز می‌کنند و باینکه توفانی در زمین [روشن سمت راست تابلو هنوز فرو ننشسته است، اما نقاش راه به سوی امیدبرده و گل‌ها در سمت دیگر شکفته می‌شوند و حتی گل‌های سرخ و صورتی رخ نموده‌اند.

اما به‌طورجزیی‌تر طبق جدول زیر در بین ده اثر برتر این دوره 5 اثر بالای 1 میلیارد تومان فروخته شده است، گرانترین اثر این دوره از حراج متعلق به سهراب سپهری و با قیمت 5 میلیارد و 100 میلیون تومان چکش خورد، اثری که متعلق به مجموع [شخصی خانواد [گلستان بوده است و نمایی دوردست از یک محیط روستایی شبیه به دهکده را به تصویر درآورده است.

رنگ در این کار به شدت تقلیل یافته است و عموماً در طیف‌های نزدیک و عاری از کنتراست و در فام‌هایی نزدیک به هم صورت کرده است. این رنگ‌های هم‌خانواده از نخست در قهوه‌ای‌های روشن و تیره و سرد و گرم ظاهر می‌شود که هم‌رنگ خاک و کویر و شهرهای حاشی [کویر ایران است، همانطور که شهر کاشان زادگاه خود نقاش است. نزدیک به این رنگ فام‌های مختلف سبز تیره و روشن است که در نقاشی ظاهر شده و در شکل خطوط عمودی کوتاه و بلند تداعی‌کنند [درختان هستند.

دومین اثر گران این دوره با قیمت 2 میلیارد و 300 میلیون تومان، نقاشی خط حسین زنده‌رودی بود، اثری به غایت رنگین و درخشان که کلمات و حروف پس‌زمینه محو شده‌اند، قرار گرفتن رنگ‌های زنده در بالا و پایین و سیاه و سفیدهایی که در میان رنگ‌ها درهم تنیده و فضای مثبت و منفی زمینه را تشکیل داده‌اند، سبب درخشندگی هرچه بیشتر اثر شده است. خطوط پهن و باریک نیز در کل اثر در چرخش و گردش است.

در نوار رنگی بالا و پایین تنها حرف "ه" با رنگ‌های مختلف تکرار می‌شود، اما هر یک با دیگری متفاوت است. گویی هر کدام شخصیتی مستقل دارد و ابراز وجود می‌کند. نقاش با آگاهی از قابلیت فرم حروف و شناخت زیبایی مستتر در آن، بی‌آن‌که خود را درگیر معنا و مفهوم کند، به هر یک جان بخشیده و در تصویر نشانده است. حتی نحوه قرارگیری هریک به گونه‌ای است که یک خط کاملاً صاف و مستقیم را تشکیل نمی‌دهند و با طنازی در کنار هم نشست‌اند. زنده‌رودی با شناخت قابلیت‌های حرف "ه" بر قدرت حرف تأکید کرده و زیبایی‌های پنهان آن را به خدمت بیان هنری خود می‌گیرد.

همچنین سومین اثر گران این دوره، یک میلیارد و 900 میلیون تومان چکش خورد که نقاشی نیمه‌انتزاعی دیگری از سهراب سپهری است که طبیعت را در تاویلی کنایه‌گونه با احساس در هم آمیخته بود. چهارمین اثر بالای یک میلیارد تومان به اثری سقاخانه‌ای که در ظاهر ترکیبی فرمالیستی است، اما در لایه‌های عمیق‌تر سرشار از نشانه‌های هندسی و نمادین سنتی که بیانی رمزی و آیینی به کلیت اثر بخشیده‌اند. این اثر با رقابت زیاد به قیمت یک میلیارد و 300 میلیون تومان چکش خورد. پنجمین و آخرین اثر یک میلیاردی این دوره به نقاشی‌خطی از رضا مافی تعلق داشت که در حراج کریستیز دبی بار دیگر چوب حراج خورده بود. نمونه‌ای ممتاز از آثار نقاشی‌خط مافی در دهه پنجاه خورشیدی که نوعی دفرماسیون در فضای کولاژ با مفردات خط در آن به نتیجه‌ای قطعی و ساختارمند رسیده است. آنچنان که ریتم خطوط و هارمونی گزاره‌های تصویری در این اثر را می‌توان به مثابه فتح بابی دانست برای نوجوانی که می‌خواستند در آن سال‌ها راهی تازه برای نوکردن فضای هنرهای تجسمی ایران با گرایش به خوشنویسی ایرانی پیدا کنند. جزئیات ده اثر برتر حراج را در جدول زیر مشاهده می‌کنید:

آثاری از هنرمندان حراج تهران در بخش فروش آرتیبیشن موجود است برای خرید و مشاوره این آثار می‌توانید با شماره 9210209630 و یا تلفن 02122922538 تماس حاصل کنید.

برای دیدن سایر مقالات ما درباره حراج‌ها و تحلیل بازار هنر هنرمندان کلیک کنید.

برای مشاوره و خرید و فروش آثار هنری عضو آرتیبیشن شوید.

با تحلیل، بررسی و گزارش زند حراج‌های روز دنیا با تلگرام آرتیبیشن همراه باشید.

منبع: کاتالوگ حراج تهران